

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОСТАПУЦНИКА У СРБИЈИ

Издази два пута месечно

ПРОМЕНА УСТАВА

Тишина која је наступила у нашем државном животу за последњих неколико месеци, била је весник једног важног догађаја. Стало се било, да се пође одмереним кораком — напред.

И на дан Св. Петке Параскеве ове године, повео је Краљ Србије Свој народ путем озбиљна рада, у жељи да му осигура напредак и светлу будућност. Прокламација која је објављена тога дана српском народу, заиста одјекнула је у срцу сваког Србина вером у бољу будућност.

«Народе Српски! Тебе призивајући за сведока, прва Моја реч биће и нек је данас управљена на све партије да ме помогну да се изради пројект новог устава и да се оствари ова велика Моја и народна жеља, устав који ће гаранцијама за ред осигурати уживање велих и ширих политичких и грађанских слобода.»

*

Кратко је време до Велике Народне Скупштине да би могли опширно и у појединостима изложити наше мисли о склопу новог устава и о његовим саставним деловима. «Велике политичке струје редовито су јаче од мирнога јуристичкога разматрања.» вели проф. Д-р Ранда, па за то

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBG.BE

морамо се ограничити само на то, да бацимо општи поглед на питање о промени устава у нас.

Устав земаљски темељ је на коме почивају сви закони, све државне установе. У њему изричу се начела по којима има да се влада у држави, утврђују се права и дужности законодавних чињеница — владоца и народног представништва, полаже се основ грађанским и политичким слободама, гарантује се лична и имовна безбедност држављанима, указује се ток којим имају тећи државни послови и пут кога се морају држати извршни државни органи у вршењу тих послова.

Устав треба да садржи у себи све услове за правилно развијање државног живота, па за то зависи од начела која су у уставу изречена хоће ли он бити гаранција за ред у држави и за државин напредак, јер остали земаљски закони, који увек морају имати ослонца у уставу и кроз које треба да веје исти дух, примене су само изречених начела у уставу.

Прокламација Његовог Величанства Краља обележила је правац којим се има ићи у промени устава. Гаранцијама за ред има се осигурати уживање већих и ширих политичких и грађанских слобода, па да се после на тој здравој основици приступи реформама по свима пољима јавног и државног живота.

И заиста док нема реда у држави, не може бити ни напретка; а када држављани не уживају политичке и грађанске слободе, када лична и имовна безбедност грађана није осигурана, држи се ред на веома слабим ногама. Само слободан човек може да чува и да брани ред у држави, а неслободан у тежњи за слободом може да га ремети.

Устав, дакле, има да учврсти ред у земљи, дајући свакоме своје, тачно опредељујући права и дужности свакога у држави, полажући темељ здравим реформама.

У Уставном Одбору има људи учених и искусних, који су бодрим оком пратили развој нашег државног живота од старијег времена па све до данас. Има их који су живели државним животом, има их који су дугогодишњи борци

на парламентарном пољу, има их који су пером обрађивали уставно питање, па нема сумње да ће послужити у овоме послу Престолу и Отаџбини како треба.

Устав не гради се за неко извесно време. Његова наређења треба да обухвате далеку будућност народа, треба да су трајна. И за то треба да уђе у устав све што ће трајно служити правилном развоју државног живота.

Личност владаочева мора остати неодговорна и неприкосновена. Владалац је вршилац народне воље, а државни органи нека су одговорни. Министарска одговорност да буде стварна, а не само по форми; а свакоме држављанину да је слободно тужити чиновника за повреду и злоупотребу службене дужности редовном суду, без претходног за то одобрења више власти. Али и чиновнику да се осигура положај, да буде државни а не слуга политичке партије, па само закон и суд да га могу отпустити из службе. Разуме се, да треба укинути дисциплинаран суд.

У Народној Скупштини да могу бити посланици само они које народ непосредно и слободно изабере, а да могу бити изабрани за посланике и министри, ђенерали, чланови Главне Контроле, професори Велике Школе, јавни правозаступници, пензионари и остали интелегентни људи који су више-мање у независном положају.

Не треба дозволити судијама улаз у Народну Скупштину. Независност њихову ујемчити, али никада не дати им повода да уђу у вртлог политичке борбе. Посланици на скупштини припадају појединим политичким партијама, а судија по своме узвишеном позиву не сме да припада ни једној политичкој партији. Он треба да је ладна стена о коју да се разбијају све политичке страсти, он мора само по закону да ради и да је према свакоме једнако праведан.

Народно представништво да се састаје сваке године уставом опредељеног дана. У случају да буде распуштено, истим указом да се нареду нови избори, који имају бити најдаље за 90 дана по распушту скупштине, а за других 30 дана да се састане скупштина. Народни посланици да

уживају право најширег имунитета, од дана избора и док су на окупу, осим кад буду на делу престапа ухваћени, али и онда да следује дотично скупштинско одобрење. Они не могу бити гоњени ни на одговор узимани за глас и мишљење које су као посланици у скупштини дали. — Ни један закон да не може скупштина акламацијом усвојити и док не буде члан по члан прочитан. — Обавезно тумачење закона припада само народном представништву.

Државни Савет укида се.

Судови и Главна Контрола независни су. Судова може бити само редовних, а ванредних никада и ни у каквоме виду. Сви судови дужни су да поткрепе разложима своје одлуке. — Злочине и политичке и штампарске кривице да суди порота.

Да се ујемчи лична слобода. Нико да не може бити гоњен ни слободе лишен без судског решења, осим ако је ухваћен на делу престапа. Нико да не може бити осуђен по основима подозрења, који а служе, и то у ужем обиму, само за повод ислеђењу.

Да се ујемчи имовна безбедност. Конфискације имања да не може бити.

Штампа да је слободна. Штампани списи могу се конфисковати само када садрже увреду владоца и његова дома и када отворено позивају народ на буну, али и онда по прописима казненог закона, у који да се унесу све штампарске кривице, а који строго да казни нападе на приватан живот грађана.

Грађани да имају право удруживати се. Закони о томе да не ограничавају право удруживања претходним одобрењем владе.

Устав да не може бити обустављен цео ни у појединим одредбама својим. — У случају намесништва да се устав не може ни у колико изменути. — Устав да нареди да се у најкраћем року састане Народна Скупштина, која да укине све законе противне духу устава, да донесе нов закон о министарској одговорности, о чиновницима, о пороти без државних судија, о устројству Главне Контроле, у опште да доведе у склад са новим уставом све наше законодавство.

*

Као што рекосмо, ми смо због краткоће времена само у опште изложили шта треба да уђе у наш устав, осим осталих његових прописа, те да се осигура правилан развој нашег државног живота; па завршујући ово неколико речи, ми смо слободни напоменути нашим уставотворцима ово: дајући права ваља дати увек и могућност да се та права употребе, а стављене дужности ваља да су такве да се могу вршити.

БОГИШИЋЕВ

„ОПШТИ ИМОВИНСКИ ЗАКОНИК ЗА КЊАЗЕВИНУ ЦРНУ ГОРУ“

(НАСТАВАК)

I

Система саксонског грађанског законика :

Први део: Општа опредељења.

I *Одељак. О грађанским законима*, §§ 1—29.

II *Одељак. О лицима. I физичка лица*, §§ 30—51. II правна лица. §§ 52—57.

III *Одељак. О стварима*, §§ 58—78.

IV *Одељак. О радњама. I опште одредбе*, §§ 79—81 б. II опредељења о времену, §§ 82—87. III правни послови: 1, појам (правнога посла) и захтеви (за важност његову), §§ 88—102; 2, посљедице нулитета (ништавости) и раскидања (ресисибилитета) правних послова, §§ 103—107; 3, споредне одредбе (услов, време или рок), §§ 108—115. IV о недопуштеним делима, §§ 116—126.

V *Одељак. О субјективним правима*, §§ 127—135.

VI *Одељак. О обезбеђивању и заштити права. I обезбеђивање права*, §§ 136—138. II протестација (ограда), §§ 139—143. III тужбе и изузећа (exceptiones), §§ 144—147. IV прелаз тужаба на наслеђнике, § 148. V отпадање права

тужаб̄а: 1, конкуренцијом тужаба, § 149; 2, застарелошћу, §§ 150—170. VI доказ прав̄а, §§ 171—175. VII дејство извршне пресуде судске, §§ 176—177. VIII самопомоћ §§ 178—185.

Други део: О стварним правима.

I *Одељак. О државини ствари*, §§ 186—216.

II *Одељак. О својини*. — *Одсек I општа опредељења*, §§ 217—226. — *Одсек II прибављање (стицање) својине на покретне ствари*: I заузимање (окупација), §§ 227—243; — II стицање плодова, §§ 244—245; — III прерада и преображај ствари, § 246; — IV спојидба и смеша ствари, §§ 247—252; — V предаја (традиција), §§ 253—256; — VI стицање пресудом судском, §§ 257—258; — VII наслеђивање, испорука (легат) и фидеикомис (очекивање — Anwartschaft), § 259; — VIII одржај (застарелост којом се прибавља својина или какво стварно право), § 260—275. — *Одсек III прибављање својине на непокретне ствари*: I упис у баштинску књигу, §§ 276—280; — II прираштај непокретности, §§ 281—283. — III спојидба покретних ствари с непокретним, §§ 284—287. — *Одсек IV губљење својине*, §§ 288—294. — *Одсек V судска заштита својине*: I тужба за заштиту својине, §§ 295—297; — II доказ исте тужбе, §§ 298—302; — III предмет исте тужбе § 303 до 311; — IV накнађивање трошкова од стране тужитеља, §§ 312—318; — V одбрана да се ствар преда, §§ 319 и 320; — VI негаторна тужба, §§ 321—324; — VII тужбе законитог и поштеног држаоца, §§ 325—327; — *Одсек VI о сусвојини (Miteigenthum)*, §§ 328—344; — *Одсек VII односи суседних земаља*: I неопходан пролаз преко суседове земље (Nothweg), §§ 345—349; — II о подизању, оправљању или обнављању здања, §§ 350—351; — III о користовању с непокретним добрима, §§ 352—353; — IV о воденом току, §§ 354—356; — V о подизању зграда које могу бити досадне и на штету суседу, §§ 357—360; — VI о дрвећу на граници и живицама, §§ 361—363; — VII о одређивању граница (граничењу) суседних земаља, §§ 364 до 366; — VIII о користовању с преградним зидом и оградом, §§ 367 и 368.

III *Одељан. О заложном праву.* — *Одсек I* о заложном праву у опште, §§ 369—386. — *Одсек II* о заложн. праву на *непокретности*: I упис тражбина, §§ 387—389; II правни основ уписа, §§ 390—403; III прибелешка, §§ 404 до 407; IV отпадање правнога основа, §§ 408 и 409; V обим хипотеке по предмету, §§ 410—415; VI обим хипотеке у погледу на тражбине, §§ 416—418; VII правни односи усљед деобе, прираштаја и додатака непокретностима, §§ 419 до 423; VIII о дејствима хипотеке, §§ 424—432; IX о стицају хипотека, §§ 433—436; X о преносу хипотеке, §§ 437 до 449; XI о престанку хипотеке, §§ 450—453; XII правни основи престајања хипотеке, §§ 454—495; — *Одсек III* о заложном праву на *покретности*: I постанак ручне залогe, §§ 466—470; II почетак заложног права, §§ 471 и 472; III обим његов, § 473; IV дејства његова, §§ 474—481; V пренос истога, §§ 482 и 483; VI престанак истога, §§ 484—486. VII о судској залози (забрани), § 487; VIII о заложном праву на стоци ухваћеној у штети, и на ствари, које су одузете од лица затечених у штети, §§ 448—494. — *Одсек IV* о залагању права: I залагање права, §§ 495—498; II залагање артије од вредности, §§ 499—501; III залагање тражбина (дуговања), §§ 502—504.

IV *Одељан. О реалним теретима или периодичким дажбинама* које су везане за непокретности (von den Real-lasten): I о реалним теретима у опште, §§ 505—514; II издржање, заживотни ужитак (Leibrente) и гвоздени капитали, §§ 515—519.

V *Одељан. О службеностима.* — *Одсек I* општа одредења, §§ 520—534. — *Одсек II* о реалним службеностима: I суштина њихова, §§ 535—539; II поједине реалне службености, §§ 540—555; III као-државина (possessio juris, Rechtsbesitz) код реалних службености, §§ 556—562; IV конфесорна тужба (actio confessoria) код реалних службености, §§ 563—566; V прибављање реалних службености, §§ 567 до 589; VI престајање реалних службености, §§ 590—599; — *Одсек III* о личним службеностима: I у опште, §§ 600 до 603; II плодоуживање *непогрошних* ствари, §§ 604 до

622; III плодуживање *потрошних* ствари и тражбина §§ 623—629; IV плодуживање заживотне ренте, права издржања, и куса (Кух, 128-ми део рудника у сасвојини), § 630; V о уживању целокупног имања, § 631—636, VI право употребе туђе ствари, право становања и право преноћишта, §§ 637—643; VII прибављање личних службености, §§ 644—648; VIII престајање личних службености, §§ 649 до 659; IX о плодуживању које је скопчано с породично-правним односима, § 660; X о праву на здање подигнуто на туђем земљишту (Baurecht) и о праву на подрум ископани у туђој земљи (Kellerrecht); § 661.

Трећи део : О тражном (дуговинском) праву.

I *Одељак*. О тражбинама у опште.

I *Одсек* : суштина тражбина; подмети и предмети њихови : I опште одредбе, §§ 662—664; II давање новаца као предмет тражбина, §§ 665—672; III интереси, §§ 673—684. IV вредност ствари и накнада штете, §§ 685—688.

II *Одсек* : о намирењу тражбина (или о испуњењу обвеза) : I о намирењу (испуњењу) у опште, §§ 689—693; II предмет намирења, §§ 694—701; III место намирења, §§ 702—710; IV време намирења, §§ 711—720; V утицај кривице, §§ 721—732. VI задоцњење (доцња), §§ 733—755; VII намирење полагањем дужне ствари у судске руке, §§ 756—760; VIII тужба за намирење тражбине, §§ 761—763. IX стицај тражбина, §§ 764—766; X право задржавања (ретенције), §§ 767—769.

III *Одсек* : о постојању тражбина : I начини постајања : 1-во правни послови, §§ 770—772; 2-го недопуштена дела, §§ 773—781; — II *уговори* : 1-во суштина уговора, §§ 782 до 785; 2-го способност лица, §§ 786 и 787; 3-ће заступништво, §§ 788—791; 4-то предмет уговора, §§ 792—808; 5-то тумачење уговора, §§ 809—813. 6-то начини изјављивања воље, §§ 814—820; 7-мо облик (форма) уговора, §§ 821 до 827; 8-мо привидни (симуловани) уговори, §§ 828 и 829; 9-то принуда, превара и заблуда код уговора, §§ 830 до 851; 10-то поверитељи и дужници, §§ 852—857; 11-то извршење уговора, §§ 858—865; 12-то прелаз ризика или

опасности, §§ 866—870; 13-то условни уговори, §§ 871 до 892; 14-то капара (задавак) и одустаница, §§ 893—898; 15-то гарантија (одговарање) за махне или недостатке, §§ 899—929; 16-то гарантија за евикцију, §§ 930—946; 17-то опште одредбе о гарантији за махне и евикцију §§ 847—952.

IV Одсек : о преносу тражбина : I врсте преноса, §§ 953—963. II предмет преноса, §§ 964—967; III дејства преноса, §§ 968—975.

V Одсек : о престанку тражбина : I извршење, §§ 976 до 987; II урачунавање (импутација), §§ 988—997; III уговор о отпуштању дуга, §§ 998—1005; IV извршна пресуда, § 1006. V отпадање подмета код тражбина, §§ 1007 и 1008; VI отпадање садржине тражбина, §§ 1009—1015; VII застарелост (којом се дужник ослобођава = Verjährung), §§ 1016—1018.

VI Одсек : заједничке обвезе, §§ 1019—1038.

VII Одсек : артије од вредности које гласе на држаоца, §§ 1039—1048.

II **Одељак.** О појединим врстама тражбина.

I Одсек : о тражбинама из уговора и уговору сличних одношаја : I дар (поклон), §§ 1049—1066. II зајам, §§ 1067 до 1081. III куповина : 1-во у опште, §§ 1082—1100; 2-го куповина на пробу или оглед, §§ 1101—1106; 3-ће куповина с правом на раскид, §§ 1107—1110; 4-то задржавање боље понуде, §§ 1111—1117; 5-то право прекупа, §§ 1118 до 1130. 6-то право откупа, §§ 1131—1137; — IV промена, § 1138; — V уговор о наклади,¹⁾ §§ 1136—1149; — VI уговор о заживотној (досмртној) ренти,²⁾ §§ 1150—1156; — VII уговор о досмртном издржавању (Auszug), §§ 1157 до 1172; — VIII о послузи или наручи. §§ 1173—1186; — IX о закупу, §§ 1187—1228; — X о најму службе (Dienstvertrag), §§ 1129—1242; — VI уговор о предузећу или најам радње одсеком (Verdingungsvertrag), §§ 1243—1253;

¹⁾ в. § 720 срп. грађ. зак.

²⁾ в. § 796 « « «

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

— XII уговор о самсарењу (Mäcklervertrag), §§ 1254—1259; — XIII о остави, §§ 1260—1279; — XIV обвеза гостионичарска према путницима, §§ 1280—1290. — XV contractus aestimatorius (Trödelvertrag), §§ 1291—1294; — XVI о деловодству на основу налога (пуномоћство), §§ 1295—1327; XVII о упутници §§ 1328—1338; XVIII о деловодству без налога (незвано вршење туђих послова), §§ 1339—1358; — XIX о ортаклуку, §§ 1359—1391; — XX о заједници (смесништву), § 1392; — XXI о обвези полагања рачуна, §§ 1393—1396; — XXII уговор о признању дуговинског односа (Anerkenntnissvertrag), §§ 1397—1401. XXIII о примању туђега дуга на се, §§ 1402—1408; — XXIV о поравњењу, §§ 1409—1416; — XXV о компромису или угодби о избраном суду, §§ 1417—1427. — XXVI о уговорној казни, §§ 1428—1435. — XXVII уговор о губитку права због неизвршења уговора и другим споредним углавцима, §§ 1436—1440; — XXVIII уговор о залози, §§ 1441 до 1448; — XXIX о јемству, §§ 1449—1479; — XXX игра и опклада, §§ 1480—1482.

II Одсек: о тражбинама или дуговима из недопуштених дела: I противправно оштећење, §§ 1483—1499; II лишење личне слободе, §§ 1497—1498; — III оштећење извршено крађом, проневерењем и утајом, §§ 1499—1500; — IV оштећење нането клеветањем или распрострањањем лажних гласова, § 1501; — V насиље и претња §§ 1502 и 1503; — VI превара и лукавство, §§ 1504 и 1505; — VII повреда особених дужности свога позива, §§ 1506—1508; — VIII отуђења ради оштећења поверилаца,¹⁾ §§ 1509—1518.

III Одсек: о тражбинама или дуговима из разних основа: I повраћај онога што је учињено ради нампрења дуга који не постоји (condictio indebiti), §§ 1519—1533; — II повраћај онога што је учињено с претпоставком каквог будућег догађаја (condictio causa data, causa non secuta), §§ 1534—1539; — III повраћај због неморалнога или неправ-

¹⁾ в. § 303 а, у вези с допуном § 565 срп. грађ. зак.

нога основа (*condictio ob turpem vel injustam causam*), §§ 1540—1546; — IV повраћај због недостатка сваког основа (*condictio sine causa*), §§ 1547—1550; — V право на накнаду штете због ванбрачног осрамоћења §§ 1551 до 1553; — VI јемчење за оштећење које је проузроковано избацивањем или просинањем чега из куће или падом обешене ствари, §§ 1554—1559; — VII потрица, §§ 1560—1564; — VIII право тражења да се покаже каква ствар или исправа §§ 1565—1567.

Четврти део : О породичном и старатељском праву.

I *Одељак. О брачном праву.* I *Одсек* : заручење, §§ 1568 до 1587. — II *Одсек* : закључавање брака, §§ 1588—1629; III *Одсек* : дејства брака на личне одношаје супружника, §§ 1630—1637. — IV *Одсек* : дејства брака на правне послове супружника, §§ 1638—1654. — V *Одсек* : дејства брака на имање супружника, §§ 1655—1690. — VI *Одсек* : брачни уговори, §§ 1691—1706. — VII *Одсек* : престанак брака, §§ 1707—1770.

II *Одељак. О узајамним одношајима родитеља и деце.* — I *Одсек* : правни одношај брачне деце, §§ 1771—1786. — II *Одсек* : усвојење, §§ 1787—1800. — III *Одсек* : права и дужности родитеља, §§ 1801—1807. — IV *Одсек* : очинска власт, §§ 1808—1836. — V *Одсек* : узајамна обвеза брачних родитеља, предака и потомака за давање издржања, §§ 1837—1854. — VI *Одсек* : тужбе за заштиту породично-правног положаја, §§ 1855—1857. — VII *Одсек* : правни одношај између ванбрачних родитеља и њихове деце, §§ 1858—1874.

III *Одељак. О старатељству.* — I *Одсек* : о старатељству над малолетнима : I опште одредбе, §§ 1875—1883; II постављање старатеља, §§ 1884—1901; III права и дужности старатеља : 1-во дужност давања обезбеђења, §§ 1902 до 1905. 2-го дужност предаје списка имања (инвентара), §§ 1906—1909; 3-ће заступање малолетника, 1910—1921; 4-то васпитавање малолетника, §§ 1922—1925. 5-то управа имања, §§ 1926—1939; 6-то отуђивања имања, §§ 1940—1948; 7-мо одговорност старатеља и обвеза полагања рачуна, §§ 1949

до 1953; 8-мо награда (хонорар) старатеља, §§ 1954—1956; 9-то обвеза више старатеља, §§ 1957—1963; — IV пре-стајање старатељства, §§ 1964—1980; — II *Одсек: Особене врсте старатељства*: I старатељство над душевним болесницима и немоћницима, §§ 1981—1986; — II старатељство над расипницима, §§ 1987—1989; — III старатељство от-сутника, §§ 1990—1994; — IV старатељство зачетка, §§ 1995—1997; — V заједничко опредељење, § 1998.

Пети део: О наслеђном праву.

I *Одељак. Општа определења*, §§ 1999—2010.

II *Одељак. О законском реду наслеђивања*. — I *Одсек*: опште одредбе, §§ 2011—2015; — II *Одсек*: наследнички ред *сродника*: I у опште, 2016—2033; II наследнички ред *потомака*, §§ 2034 и 2035; III наследнички ред *родитеља и предака*, §§ 2036—2039; IV наследнички ред *браће и сестара* и њихових потомака, §§ 2040 и 2041. V наследнички ред *осталих побочних сродника*, §§ 2042 и 2043; VI наследнички ред *усвојеника*, §§ 2044—2048; — III *Одсек*: наслеђивање *супружника*, §§ 2049—2056; — IV *Одсек*: наслеђивање *јавних завода*, §§ 2057—2060.

III *Одељак. О наслеђивању на основу последње воље*. I *Одсек*: опште одредбе, §§ 2061—2065. — II *Одсек*: спо-собност за прављење последње воље (*factio testamenti activa*), §§ 2066—2073. — III *Одсек*: способност за наслеђивање на основу последње воље (*factio testamenti passiva*), §§ 2074—2077. — IV *Одсек*: прављење последњих воља (тестамената): I опште одредбе, §§ 2078—2091; II судски направљена последња воља, 2092—2099; II вансудски на-прављена последња воља, §§ 2100—2108; IV ванредни облици последњих воља, §§ 2109—2116; — V *Одсек*: о спо-редним опредељењима код последње воље, §§ 2117—2154. — VI *Одсек*: о тумачењу последњих воља, §§ 2155—2165. — VII *Одсек*: о наименовању наследника, §§ 2166—2186. — VIII *Одсек*: о наименовању супститута (наслеђничких заменика), §§ 2187—2195; — IX *Одсек*: о заједничким по-следњим вољама (тестаментима), §§ 2196—2202. — X *Од-сек*: о последњим вољама које родитељи у место своје

деце праве, §§ 2203—2209. — XI *Одсек*: о опозивању последњих воља, §§ 2210—2222. — XII *Одсек*: о отварању, обзнањивању и извршавању последњих воља (тестаментa), §§ 2223—2245.

IV *Одељак*. О прибављању (задобивању) наслеђа. — I *Одсек*: о примању и одбијању наследства, §§ 2246—2268. — II *Одсек*: о праву прираштаја међу постављеним сунаследницима, §§ 2269—2276. — III *Одсек*: недостојност за наслеђивање, §§ 2277—2280. — IV *Одсек*: о дејствима примања наслеђа у опште, §§ 2281—2290. — V *Одсек*: о тужби за наследство (*petitio hereditatis*, *vindicatio hereditatis*) и о тужбама о појединим предметима који улазе у састав наслеђевине, §§ 2291—2323. — VI *Одсек*: о односу наследниковом према повериоцима покојниковим, §§ 2324—2332. — VII *Одсек*: о праву покојникових поверилаца да траже одвојење наслеђевине од личног имања наследниковог (*separatio bonorum* = *Absonderungsrecht*).¹⁾ §§ 2333—2342; — VIII *Одсек*: о деоби наслеђа, §§ 2343 до 2353. — IX *Одсек*: о обвези законских наследника о уносу добара, која су примили од покојника за живота овога (*collatio bonorum*),²⁾ §§ 2354—2371; — X *Одсек*: о отуђивању наслеђа, §§ 2372—2381.

V *Одељак*. О испорукама (легатима). — I *Одсек*: о постављању легата, §§ 2382—2387. — II *Одсек*: о лицима, која се оптерећују легатима, и онима, у чију се корист легати остављају (легатари), §§ 2388—2403. — III *Одсек*: о предмету легата, §§ 2404—2411. — IV *Одсек*: о опозивању легата, §§ 2412—2425. — V *Одсек*: о прибављању легата, §§ 2426—2450. — VI *Одсек*: о појединим врстама легата: I легат који има за предмет неку способно одређену ствар или какво право на некој ствари, §§ 2451 до 2462; II легат који има за предмет збирну ствар или скупу ствари, §§ 2463—2466; III легат који има за предмет ствар која је по врсти њеној одређена, или количину за-

¹⁾ в. Члан 53 тач. 7 правила о поступању у кеспорним делима.

²⁾ в. §§ 500 и 501 срп. грађ. зак.

менљивих (суврстних) ствари, §§ 2467 — 2469; IV легат који има за предмет *плодоуживање*, §§ 2470 и 2471; V легат који има за предмет *досмртно издржање* или *досмртни ужитак*, §§ 2472—2476. VI легат који има за предмет *неку тражбину*, *дуг* или *ослобођење од дуга*, §§ 2477—2488; VII легат који има за предмет *опрему* за удају или женидбу, §§ 2489—2495; VIII *алтернативни* легат, §§ 2496—2498; IX легат *туђега наслеђа*, § 2499. — VII Одсек: о *поклону на случај смрти*, §§ 2500—2502. — VIII Одсек: о *фидеикомису* (очекивању; Anwartschaft): I фидеикомис *наслеђа*, §§ 2503—2524; II фидеикомис *легата*, §§ 2525 и 2526; III *породични* фидеикомис, §§ 2527—2541.

VI **Одељак.** О *уговорима о узајамном наслеђивању*, и о *одрицањима наслеђа*, *легата* и *фидеикомиса*, §§ 2542 до 2563.

VII **Одељак.** О *законом делу наслеђа*: I општа *опредељења*, §§ 2564 и 2565; II о *законом делу сродника*, §§ 2566 до 2577; III о *законом делу сузружника*, §§ 2578—2582; IV *заједничке одредбе* за обе ове врсте *законих делова*, §§ 2583—2616; V о *законом делу јавних завода*, § 2617.

VIII **Одељак.** О *праву на заоставштине које немају наследника*, §§ 2618—2620.

Пошто смо изложили и *старију* и *новију* т.ј. садању, наусну систему приватнога права, да изложимо сад и систему *црногор. законика*.

Ево те системе:

Дио први: Уводна правила и наређења.

Раздио I о *законима*, чл. 1—9.

« II о *имаоницима*, чл. 10—14.

« III о *имовини* и *њеној заштити*, чл. 15—17.

« IV о *држини* или *посједу*, чл. 18—25.

Дио други: О власттини и другим врстама права укоријењених у ствари.

Раздио I о *течењу влаштине нешокретних ствари*: — о *потврди судској*, чл. 26—34; — о *зидању* и *сађењу*,

чл. 35—39; — о прирасту без човечјег дјела, чл. 40—44; — о одржају, чл. 45 и 46; — о праву прече купње међу ближином, те о границама стјецању непокретних добара, чл. 47—64.

Раздио II *о течењу влаштине покретних ствари*: о предаји у држину, чл. 65—67; — о преокретају ствари, њиховој помјеси или спојидби, чл. 68—73; — о заузећу пустих ствари т. ј. оних којима власника нема, чл. 74 до 78; — о наласку блага и изгубљених ствари, чл. 79—90; — о одржају, чл. 91 и 92.

Раздио III *о опсегу и заштити влаштине*: о опсегу, чл. 93—96; — о власничком преузму, чл. 97—102.

Раздио IV *о сувлаштину*, чл. 103—109.

Раздио V *о помеђашкој угодби*: о граничењу, чл. 110 до 143; — о превјеси, чл. 111—112; — о дрвету на граници, чл. 113; — о жилама дрвећа, чл. 114; — о пролажењу, чл. 115—116; — о води у опште, чл. 117—121; — о натапању земаља, чл. 122—132; — о потоцима и сплакама, чл. 133—135; — о зидању, чл. 136—138; — о зиду који здања раздваја, чл. 139. — о трошну здању, чл. 140. — завршна правила о помеђашкој угодби, чл. 141—143.

Раздио VI *о помеђашкоме послужју*, чл. 144—155.

Раздио VII *о уживању*, чл. 156—171.

Раздио VIII *о залози*, чл. 172—182.

Раздио IX *о подлогу*, чл. 183—192.

Раздио X *о застави*; у опште, чл. 193—221; — о упису, чл. 199—204; — о посљедицама уписа, чл. 205 до 214; — о измјенама у упису, чл. 215—218; — о испису, чл. 219—220. — о јавности заставних књига, чл. 221.

Дио трећи: О куповини и о другим главнијим врстама уговора.

Раздио I *о куповини*: у опште, чл. 222—231; — о недостатцима (манама) продане ствари, чл. 232—242; — о потражном одузму, чл. 243—250; — о неким особитим погодбама при куповини, чл. 251—256.

Раздио II *о промјени*, чл. 257.

Раздио III *о рукодаћу или зајму*: у опште, чл. 258 до 260; — о добити или већинку, чл. 261—264.

Раздио IV *о наручи или посуди*, чл. 265—270.

Раздио V *о најму ствари у опште*, чл. 271—296.

Раздио VI *о најму или закупу земаља*: о земљама којима је годишња закупнина одсјеком одређена, чл. 297 до 308; — о земљама даним у наполицу на трећину и у опште, за неки дио рода, чл. 309—312.

Раздио VII *о животињи даној у наполицу, под кесим, на изор*, чл. 313—328.

Раздио VIII *о најму службе и радње*, чл. 329—340.

Раздио IX *о радњи и помоћи на узајмицу и без узајмице*, чл. 341—347.

Раздио X *о најму радње одсјеком*, чл. 348—366.

Раздио XI *о пријеносу*, чл. 367—377.

Раздио XII *о остави*, чл. 378—387; — о неким особитим врстама оставе, чл. 388—395.

Раздио XIII *о повјери или пуномоћју*: у опште, чл. 396—406; — о престајању повјере, чл. 407—412; — о дјejству повјере према осталоме свијету, чл. 413—417.

Раздио XIV *о простој удрузи* (ортаклук), о саставу удруге, чл. 418—420; — о вези удруженика међу се, чл. 421—431; — о везама и додирима с осталим свијетом, чл. 432—435; — о престајању удруге, чл. 436—441.

Раздио XV *о супони*, чл. 442—445.

Раздио XVI *о сирези*, чл. 446—456.

Раздио XVII *о јемству*: у опште, чл. 457—465; — о међусобном додиру јемца и дужника, чл. 466—469; — о јемцима, о јемчеву јемцу, о одговорнику за јемчеву штету, чл. 470—472.

Раздио XVIII *о нагодби*, чл. 473—474.

Раздио XIX *о игри и окладу*, чл. 475—479.

Раздио XX *о дару*, чл. 480—493.

Дио четврти : О уговорима у опште, као и о другим словима, дјелима, приликама од којих дугови потјечу.

Раздио I *о постајању уговора* : о углави, чл. 494—500; — о уговорницима, чл. 501—512; — о предмету т.ј. о чем је уговор, чл. 513—517; — о недостатцима у вољи уговорника, чл. 518—523.

Раздио II *о вршењу уговора*, чл. 524—539.

Раздио III *о посљедицама неизвршења или неисправна извршења уговора*, чл. 540—549.

Раздио IV *о особитим одредбама или углавцима који могу бити у уговору* : о капари, о одустаници и о уговорној тегиби, чл. 550—555; — о самокупности, чл. 556 до 565; — о условима, чл. 566—569.

Раздио V *о дуговима који долазе од недопуштених дјела, а уговора се не тичу*, чл. 570—585.

Раздио VI *о дуговима који потјеку од различитих послова, дјела и прилика* : о обећању које се огласом чини, чл. 586; — о незвану вршењу туђих послова, чл. 587 до 594; — о дуговима од неоправдана користовања туђим, чл. 595—602.

Раздио VII *о пренашању дугова* : о уступању дужитељског права, чл. 603—608; — о примању на се туђега дуга, чл. 609 и 610.

Раздио VIII *о престајању дугова* : о намиру у опште, чл. 611—614; — о пребијању, чл. 615—619; — о слијевању дуга и дужења, чл. 620; — о опроштају, чл. 621; — о прометнућу, чл. 622; — о немогућству извршења, чл. 623 и 624; — о застари, чл. 625—635.

Дио пети : О човјеку и о другим имаоницима и о своје власти и у опште о располагању у имовинским пословима.

Раздио I *о људима пунолетним и потпуно својевласним*, чл. 636—639.

Раздио II *о малољетницима и о старатељству над њима*, чл. 640—652.

Раздио III *о људима нездрава ума и о расипницима, као и о старатељству над њима*, чл. 653—664.

Раздио IV о старатељству отсутних, тамничарâ, удовица, пустоши, као и о старатељству пригоде ради, чл. 665—674.

Раздио V о трајању човечјег имаоништва, особито о изјави о смрти, чл. 675—885.

Раздио VI о домаћој заједници, чл. 686—708.

Раздио VII о племену и братству, о сеоској и варошкој општини, чл. 709—715.

Раздио VIII о црквама, манастирима и другим њима сличним уредбама вјере, чл. 716—719.

Раздио IX о држави, чл. 720—722.

Раздио X о друштву — имаонику; о постојању друштва чл. 723—730; — о радњи друштва, чл. 731—745; — о престајању друштва, чл. 746—754.

Раздио XI о заклади, чл. 755—766.

Дио шести : Објашњења, одређења, допуне.

Раздио I *Поглавито к уводним правилима и наређењима* (дио први): о називу и садржају законика, чл. 767—770; — о законима и правилима у опште, чл. 771 до 785; — о узајамној примјени земаљских и иноземних закона, чл. 786—800; — о имаонцима, чл. 801; — о стварима у имовини, чл. 802—810; — о држини или посједу, чл. 811—830.

Раздио II *Поглавито к влаштини и к другим врстама права укоријењених у ствари* (дио други): о влаштини у опште, чл. 831—833; — о начинима којима се стјече влаштина, чл. 834—848; — о помеђашкој угодби и послужју, чл. 849—861; — о залогу (залога, подлог, застава), чл. 862—869; — о разлици и природи стварних и дуговинских права, чл. 870—871.

Раздио III *Поглавито ка куповини и к главнијим врстама уговора* (дио трећи): о куповини, чл. 872—874; — о рукодаћу и наручи, чл. 875 и 876; — о различним врстама најма, чл. 877—880; — о остави, чл. 881 и 882; — о повјери, чл. 883 и 884; — о простој удрузи, чл. 885—891;

— о супони и спрези, чл. 892—893; — о јамству, чл. 894—895; о дару чл. 896—899.

Раздио IV *Поглавито к уговорима у опште, као и к другим послима, дјелима, приликама од којих дугови потјечу* (дио четврти): о дуговима у опште, чл. 900—904; — о уговорима и о недостатцима уговарања, чл. 905—919; — о вршењу уговора и о посљедицама неизвршења, чл. 920—933; — о особитим одредбама у уговору, чл. 934 до 942; — о дуговима који потјечу од недопуштених дјела и од различитих послова и прилика, чл. 943—947; — о престајању дугова, чл. 948—952.

Раздио V *Поглавито к правилима о човјеку и о другим имаоницима, као и о својевласти и у опште о располагању у имовинским пословима* (дио пети): о имаониству, чл. 953 и 954; — о личним имаоницима у опште, чл. 955—959; — о старатељству, чл. 960—963; — о кући или домаћој заједници и о другим неличним имаоницима, чл. 964—970.

Раздио VI *о неким врстама доказа у имовинским пословима*, чл. 971—977.

Раздио VII *о мјерењу и рачунању времена у имовинским пословима*, чл. 978—986.

Раздио VIII *неке закоњачке (правничке) изреке и поставке које, и ако не могу закона ни преиначити ни замијенити, могу му пак објаснити разум и смисао*, чл. 987—1031.

Ако сад упоредимо систему црногорског законика са садањом, научном системом приватнога права, уверићемо се: да се г. Богишић ни са њом није задовољио, и да је од ње знатно отступио.

А ево у главним потезима тих одступања.

Пре свега, у првом делу, који треба потпуно да одговара општем делу научне системе, не налазимо груписана сва она *општа* опредељења, која говоре: 1-о о *законима*, о њиховој деоби и примени; 2-о о *лицима* (имаоницима); о њи-

ховој деоби на физичка и правна (корпорације и задужбине или закладе); и о њиховој способности за правне радње (*Handlungsfähigkeit*); 3-е о *стварима* и њиховим правно релевантним особинама (покретност, потрошност, заменивост и т. д.); и, 4-о о *заштити* приватних права (куда спадају правила о *доказима*); — него, као допуну тога дела, налазимо општих опредељења о свему побројаноме у *петом* делу и у *разделима*: I V VI и VII *шестога* дела.

Даље је јаче отступање и у *грађбеном* (договинском) праву, (III део). Оно се, одмах, започиње «с куповином и другим главним врстама уговорâ», па тек после се (у IV делу) излажу *општа опредељења о уговорима*.

И најзад, треће јаче отступање је у томе, што се овде, у имовном праву, говори о *старатељству*, о чему се по модерној системи, говори у *породичном праву*.

Ова отступања системе црногорског законика од научне системе, нарочито прва два одступања, јако нас изненађују, а поглавито још и за то: што је г. Богишић, у својим основним правилима за израду црногорских законâ, поставио и ово правило: «На унутрашњој економији и распореду грађе треба, као год и на спољашњем облику, да је потпуно научни карактер.» (в. «Отаџбину», свеску за Април, 1875 стр. 614).

До душе, г. Богишић нам, у напред споменутој брошури, објашњава, за што је отступио од научне системе. При извођењу системе црногорског законика руководила су га у главном ова два практична начела:

1-во ваља поћи од *познатог* па ићи к *непознатоме*: од предмета, који се чешће сусрећу у практичком животу, ваља прећи на оне, који се ређе у истом животу сусрећу. II,

2-го од *конкретних*, простом народу познатијих појмова, ваља ићи к *астрактним*.

Но, по нашем мишљењу, ни ова начела, па ни оскудица правника у Црној Гори, не могу довољно да оправдају растурање општих одредаба из првога дела у шести, као ни стављање општих правила о уговорима после по-

јединих врста ових. Што је логичније, јамачно је и простије и разумљивије. Слествено, и за црногорског судију у кога још нема довољне правничке спреме, јамачно је подесније: да су му сва наређења о једном истом предмету груписана и сређенија него растурена. Ова растуреност наређања, мал' те не би и школованог судију бунила. Ми, дакле, не увиђамо потребу за ова отступања, сувише још и за то, што је г. Богишић успео, да лепим и веома разумљивим језиком тако јасно изложи и најапстрактније правне појмове, како то ни један законодавац до данас није учинио.

Анд. Ђорђевић

(НАСТАВИТЕ СЕ)

ИЗ СУДНИЦЕ

XXI

Утаја по званичној радњи не може се сведоцима доказивати.

(ОДЛУКА ОПШТЕ СЕДНИЦЕ КАСАЦИОНОГ СУДА)

Среска полиц. власт спроведе суду Алексиначком некога Анту на осуду за то, што је он као б. кмет Општине Ђићевачке примио у два ма у размаку од 3—4 дана седам дуката као рест дуга по облигацији, по којој је Гаја дуговао Марку, па му предао само два дуката а пет утајао.

Суд Алексиначки по рассмотрењу акта нађе: »Да не стоји дело из § 113 казн. зак. за које се оптужени тужи, јер Суд не налази да има доказа за постојање истога. Оптужени, ако је какву наплату вршио, вршио је по званичној дужности. Према овоме, ово дело могло би се доказивати само новчаном депозитном књигом, или другим каквим званичним писменом. Но како по извешћу дотичне полиц. власти Општина Ђићевачка у којој је оптужени као председник био, није никада имао овакових књига, то према томе, а и што се оваква радња не може сведоцима доказивати, нема доказа за постојање овог дела,« — па зато и решио: да се оптужени за ово дело и не ставља под суд.

По жалби полиц. власти, Касациони Суд у своје I одељењу 1 Фебруара 1888 год. Бр. 358 по рассмотрењу акта нађе: »Да ово решење Алексиначког Суда не одговара закону у томе, што је исти суд по-

грешно узео, да се овде радња оптуженога не може сведоцима доказивати, јер сума новаца, за коју се оптужује да је утајао, мања је од 200 динара, те с тога се то може доказивати сведоцима, према чему је суд овде требао да оцени по § 229 крив. пост. вредност сведоца сведока: Мите, Марка и Николе, па за тим да донесе своје решење.»

Суд Алексиначки према овим примедбама одреди претрес на коме оптужени Анта није признао да је ово дело учинио. Признао је, да је од тужиоца примио само три дуката у отплату овога дуга и да је ту суму предао повериоцу тужичевог, а остала, што му је тужиоц давао, да му је давао на исплату државног данка и општинског приреза.

Према овоме Суд Алексиначки нађе: »Да не постоји дело «утаја» — из § 113 крив. зак. за које се оптуженик Анта оптужује. За постојање сваког дела треба доказа. Ти докази морају бити истоветне природе као и само дело. Преме томе кад стоји то, да је оптуженик, као бив. председник вршио наплату по званичној дужности, онда се та наплата или управо таква његова радња не може доказивати сведоцима, већ само новчаном депозитном књигом, или другим каквим званичним документима. А по што по извешћу полиц. власти Суд Општине Ћићевачке није никада имао депозитних књига; како даље ни сам тужилац не подноси признаницу оптуженикову да му је доиста дао 7 дуката за исплату свог облигационог дуга, и како се најзад као што је речено за постојање дела овакве природе не могу употребити као доказ сведоцбе сведока, јер би иначе наступиле зле и недогледне последице за председнике општинских судова, то се према томе, а на основу § 250 под а, крив. пост. оптужени има отпустити испод суђења за ово дело, за које не постоје никакви докази,« — па зато и рехи: да се оптужени Анта отпусти испод суђења.

По жалби државног тужиоца Касациони Суд у своме I одељењу 20 Априла 1888 г. бр. 1539 нађе: »Да и ово решење Суда Алексиначког не одговара закону, јер је суд погрешно и противно примедбама горњим Касационог Суда узео, да се дело оптуженога не може доказивати сведоцима, већ је требао сведоцбе сведока да цени по § 229 крив. пост. тим пре, што оптужени признаје да је од прив. тужиоца примио три дуката за измирење повериоца тужичевог и што је утврђено, да у Суду Општине Ћићевачке, где је оптужени био председник, нема депозитних књига, нити су кад год вођене.«

Али Суд Алексиначки не прими ове примедбе из ових противразлога:

»У пост пку судеком у кривичним делима, није опредељена спорна цифра, до које се може доказивати сведоцима, а од које опет да не може. То је опредељено само у грађанском поступку. То опредељење грађанског поступка не може да се примени и на кривична дела, да

вредност самог дела опредељује може ли се сведоцима доказивати казнимо дело или не. И по томе Суд овај прелазећи преко тога налази, да у овом делу има да се расправи ово питање као главно: могу ли се казнима дела овог рода, као што је ово, доказивати сведоцима или не? — И Суд овај налази, да се казнима дела овог рода не могу доказивати сведоцима, па ма од које вредности она била. Не могу да се доказују сведоцима зато, што оптуженици оваквих дела, све што раде, раде по својој званичној дужности. Та њихова званична радња везана је за сам закон. Законом је прописано како ће и шта да ради и какве дужности према појединим партијама има да испуни. И кад се нека партија не користи законом и правом које јој закон даје, и од оваквог званичника не узме доказ какав, закон наређује у оваквим приликама, онда баш и кад би постојало какво казнимо дело оваквог рода, као што је ово, опет се оно ни у ком случају не би могло доказивати сведоцима једно с тога, што би било сасвим противно законским прописима у вршењу своје званичне дужности, и друго с тога, што би се тада, кад би се дозволило да се каз нима дела оваког рода доказују сведоцима, отворила врата надогледним после дицама.“

И Касациони Суд у својој општој седници 27 Маја 1888 г. Бр. 1868 нађе, да горње примедбе одељења Касационог Суда не стоје и по томе да је решење Алексиначког Суда саобр азно закону изречено, па зато исто за снажно и огласи.

СЛОПШТИО

М. Дамјановић

XXII

У броју 10-ом Бранича за ову годину, на страни 357-ој, изнесен је случај тражења повторног суђења од стране осуђеног, па је у дотичним прамедбама Касационог Суда само наговештено: да треба првостепени суд о таквоме тражењу да *саслуша и државног тужиоца*, пре него реши: има ли места повторном суђењу; али није казано о чему управо треба да га саслуша.

Суд окр. Нишког имао је подобан случај, па да би попунили недостатак у оним примедбама Касационог Суда, износимо следеће његове примедбе, у којима је јасније казано о чему треба претходно саслушати и државног тужиоца:

„Стоји разлог суда, да је и осуђеном дозвољено да тражи повторно суђење, но ово може да буде онда, кад се испуне услови побројани у § 340 крив. пост. Суд, као што се види из решења, мисли, да је у овом случају наступио случај тач. 1, § 340 кр. пост., али је погрешно

ово држање суда. По горњој одредби тражи се, да онај, који тражи повторно суђење, *покаже нова збића* или *доказе* и да докаже, да о њима није знао (§ 344 крив. пост).

Као год што се прописаним ислеђењем извиђа и доказује какво делу у првом раду, код наших иследних власти, и овима се изналази доказ за или *противу* оптуженога, исто тако треба тим истим путем и начином да иде и онај, који тражи повторно суђење. Треба му путем навођења, дакле, да докаже нова збића и набави нове доказе на основу којих ће да тражи поновљење (§ 344 кр. п.), а за тим суд треба да оцени, да ли су ти нови докази кадри да промене већ изречену пресуду, тако на пр. да ли је (у овом случају) могућно, да се признање какво пред влашћу поништи са сведоцбom сведока, и ако је, по чему је то могуће; као и (по другом делу) да ли је довољно за преиначење пресуде то, што ће сведоци потврдити нешто, што су од оптуженог раније чули, а тиме се он бранио и на суду, па му није помогло.

Све ово треба суд да има у виду и да оцени, јер у колико треба при овоме имати у виду то, да невин не буде осуђен, у толико опет још и то, да се пресуде судова не обарају лако и тиме сва судска радња илузорном чини.

Најпосле погрешно је суд, што није тражбу осуђеног за поновљење *доставио државном тужиоцу* и да од њега узме реч *одобравања или не*, на ово *повторно суђење*, кад се и он као тужилац у овом делу узима.

Па како је суд тај изрекао да има места повторном суђењу, без да је поступљено по горњем, то Касац. Суд ништи решење и препоручује суду, да по овоме поступи. «

Суд је примио ове примедбе и кад је саслушао државног тужиоца одбио је тражење решењем, које је одобрио и Касациони Суд.

Јањић

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Л И С Т А К

Н Е В И Н А О С У Ђ Е Н

КРИМИНАЛНИ СЛУЧАЈ ИЗ СЕДАМНАЕСТОГ ВЕЋА

С НЕМАЧКОГ ПРЕВЕО

М. Дамјановић

II

Место извршенога дела

Велика је разлика између данашњег Париза и оног у 1687 год. Леп је био и онда. Лепе су биле и онда краљеве палате са дивно уређеним баштама. Лепа су била многа јавна здања и цркве. Лепо је било и Сенско острво, као и обе обале речне у средини вароши.

Али остали крајеви вароши били су ружни, нарочито онај у коме је нижи сталеж живео. У њима је било дугих, узаних и кривих улица, кућа јадних и жалосних, дрвених и сламом покривених; неке су по сразмери њихове направе биле не сразмерно високе, а многе су и паду склоне биле. Људи рђаво исхрањени. Било је несрећника бедних и рањавих, безброј мале деце, прљаве и скоро наге.

У кратко, као што је Берлин тек од 1866, тако је и Париз од 1789 постао лепом вароши. Онда, 1687, Париз је био леп само где је живела позната мањина привилегисаних, али ни мало леп где су живели остали становници.

Па и у најближој околини величанствених зграда у улици »Royaume« били су сами буџаци. А калуђер Гањар и тамо се протурао, о чему се наравно у дому графа од Монжомерије ништа није знало. Њега су у дому сматрали као свеца, а нису ни сањали о његовим односима са злочинцем Белестром.

Кућа у Rue Royale, у којој је становао граф од Монжомерије, имала је приземних одаја, а над њима су подигнута била три спрата. Она је била својина једног богатог газде који није у њој становао. Пређе је целу кућу држао под закуп неки Лоренц Гиљемо од Англаде, али се доцније повуче у два горња спрата пошто је знатне губитке у имању претрпео, а приземне одаје и први спрат узме неки Гримод, а

па кад се он иселио, онда га узме под закуп граф Монжомериски. За време становања Гримосеа њему буде украђено сребрно асталско посуђе. Лопов је морао кључ од главних врата узети, јер га од то доба није било. И лопов се није могао пронаћи, а на укућане није никоме ни падало на ум да посумња.

Приземни део куће састојао се из три одељења, које је свако засебан улазак имало. У једноме од ових одељења живео је Гањар, духовник графов, пажи и слуге; а друга два одељења служила су за друге разне домаће потребе. Преко од ова три уласка, на левој страни, водиле су степенице у собе графове и графичине, које су имале велико предсобље. Ту се налазио и један мали кабинет у коме су новци и драгоцености чувани.

И баш у том кабинету онда је било више кеса с новцима које је граф пре неки дан примио био, и то 13 кеса са по 1000 лира у сребру, једна кеса са 11,500 лира у шпанском злату и 1 кеса са сто лудора златних, кованих 1686 и 1687 године. Све то, са још једном бисерном огрлицом, било је закључано у једном путничком сандуку.

У другом и трећем спрату, дакле, становао је Лоренц Гиљемо од Англаде са својом супругом Франциском од С. Мартина. — У другом споредном здању, на другом крају авлије, било је још неколико соба, у којима су становале сестре г-на од Англаде, једна снаха графичина, неколико шваља, које су за графа радиле, и собарица графичина.

Толико о одајама.

А од становника на прво место долази граф од Монжомерије и господар од Англаде.

Граф Франц имао је све махне великог господина, али не и врлине. Он није био учеван, а није био ни војник, него је живео одходака свога имања. Нарочито није волео јуначка дела. За то је опет његов предак Гаврило због таквих дела био метут на точак. И то је Франца плашило, те је свему претпостављао нерад.

Био је веома несталног карактера. За своја задовољства није жалио да потроши, а према другима био је штедљив. Много је полагао на одржање свога положаја у двору и у друштву, па да би га одржао развио је био вилики лукеуз чак и у послузи.

Он је хтео да га држе за побожна, па за то је имао и домаћег духовника. Духовник Гањар био је умно надмашнији од графа. Он је велики уплив имао на њега, а сматран је за примерно побожног и строго моралног свештеника. Али у потаји волео је разузданост.

Граф је обично сваком све обећавао, а према ником није одржао реч. Његови имовни односи могли су бити сјајни, али се имањем рђаво управљало, јер је граф волео нерад и неред. Ретко се љутио, али у љутини му није било границе.

Грађица је опет била добродушна и лакомислена. Она је само о томе мислила како ће што боље и више да се забавља. Ћудима свога мужа с рачуном се потчињавала, јер је била нероткиња.

А сад да говоримо о г. од Англаде. Њега су сматрали за племенита човека и веома богата, а у ствари није био ни једно ни друго. Он је био човек од нижега порекла и имао је пристојно имање, које му је доносило приличну ренту. Једва да је знао ко су му били родитељи. Имао је неке старе каменом зидане куће, које су »Chateau d'Anglade« зване, и по томе су га звали »господар од Англаде,« од чега се није бранио. Јер, мислио је, друге племићке породице под именом Англада нема у целој Француској, па ако то име себи присвоји и пристане да га тако зову, он тиме не чини никоме неправду. Чувени прописвет и писац мемоара Јаков Касанова, у многоме прототип осамнаестог века, служио се истим извинењем кад су га питали с каквим се правом он назива господар од Сајнгалта. На то се у старо доба није строго пазило, и наш господар од Англаде неоспорно живео би и умро као племић, да случајно није постао предметом једне истраге, којом се на то ишло, да се сазнаду сви његови односи, ма да се ничега злого у њега или његове фамилије није могло наћи, осим оне слабе стране — сујете.

До онда, то јест до Септембра 1687, није било ни најмање суње о томе, да је г. од Англаде као племић исто тако добар као и сваки други. Његово понашање било је у осталом гордо и надувено, о чему је стари парламентарни адвокат Гајо од Патавала, који је и сам био одличан господин, лепо приметио, кад је 1733 године овај случај први пут правнички представио :

„Одлични људи, пореклом, свесни су свога положаја и немају потребе да се претварањем и сујетом још и даље узвишују. Али човек, коме је судба тај положај одрекла, и кога честољубље мучи, надувен је до лудости. Његова лажна величина у истини је маленкост.“

Г. од Англаде имао је леп стан, он је држао слуге, кола и коње, одлазио је у карташке клубове и свуда је пазео да га сматрају за часна човека.

Па и са графом Францом од Монжомерије и његовом супругом Англади су се дружили, ма да ово дружење није било поверљива карактера. У почетку Септембра Монжомери позову Англаде да с њима проведу неколико дана на њиховом добру Виљ-Бусин. Позив је био у почетку примљен, но наравно доцније га одбаце, те тако је граф са својима сам отпутовао. А г. од Англаде пре поласка графова измоли кућни кључ, јер ће за време тих дана свако вече изван куће вечеравати. Међу тим 22 и 23 Септембра код куће је вечерао.

На дан повратка графовог, у четвртак 25 Септембра, г. од Англаде вечерао је изван куће, и то код госпође председника Роберта,

а кући је дошао тек у једанаест часова. Калуђери Виљар и Флерије, који су са њиме вечерали, пратили су га до куће, па кад тамо дознаду да су се граф и грађица на два часа пре њих с пољског добра вратили, и да су још у трапезарији при вечери, замоле да им се ради добродошлице пријаве и буду примљени. Па још дозову и госпођу од Англаде и ту остану до пола ноћи у пријатном разговору. А кад су се растали већ је био петак, и тога несрећнога петка граф од Монжомерије примети крађу, те криминални поручик од Шатлеа дође у кућу ради истраге.

III

Погрешан траг

Кад је криминалног поручика граф о свима околностима известио, о којима сам у претходној глави причао, па кад је чуо да је одаја, у којој је сандук насилно отворен, исто тако као и пре била закључана, да су господин и госпођа од Англаде позив за одлазак на пољско добро графово најпре били примили а после одбили; да су они од графа пре његовога поласка кључ од куће себи измолили; да је г. од Англаде, који је иначе свако вече излазио, за време одсуства графовог код куће остајао и са свим против свога обичаја код куће и вечеравио; даље, да је г. од Англаде знао, да је граф оне велике суме примио и ту их оставио; и да је најзад код Гримода, пређашњег закупца г. од Англаде, велика крађа учињена, а да се лопов није могао пронаћи: — онда је иследник с места посумњао на Англадовце.

Ова мисао, која га је уздржала од сваке даље истраге, противне обележеном правцу, беше погрешна.

Јер, кад би онај на кога се посумњало о свима овим основима подозрења био саслушан, што међу тим није било, онда би сваки од тих основа био донекле и обеснажен.

Пре свега, *prima vista*, јако пада у очи што је Англадовац најпре примио позив графов, па за тим га одбио. Да је хтео красти он би позив одмах одбио, а и осим тога имало се нарочитог основа за промену решења — на име:

Сестра графа Монжомериског положила је 2 Септембра заклетву у манастиру Палмемонском као калуђерица. На ту свечаност позвани су били и господин и госпођа од Англаде. После свечаности била је и закуска, на коју је само госпођа од Англаде била задржана, а он је морао отићи, што га увреди и у чему он нађе да га киње. То је био узрок, што је одрекао поћи на пољско добро у Виљ-Бусин. «*La fausse grandeur était une vraie petitesse*», што и овога пута беше за њега веома кобно.

И прича о кућнем кључу била је мало сумњива. Њега је иначе графов вратар носио, али и он је био неколико дана на одсуству. Место њега кључ од куће држао је један слуга г. од Англаде.

Ни то није могло никоме пасти у очи, што је г. од Англаде за неколико дана изузетно само један пут код куће вечерао. Истина, он је знао да је граф Монжомериски велике суме новаца примио, али то су знали и многи други на пр. и духовник Гањар, јер се граф радо хвалио својим богатством.

Најзад због раније крађе нити је покрађени, господин Гримод, ни иначе други ко год посумњао на фамилију Англадову.

Криминални поручик одлучи, да изврши општу преметачину по свима одајама и код свију лица која у тој кући станују. Ова одлука није била за покуду, јер није било невероватно да је могао који и од укућана у крађи учествовати.

Али, као што видимо, овај је чиновник своју одлуку само од чести извршио

Пошто је објавио своју одлуку, господин и госпођа од Англаде замоле га да истрагу отпочне најпре од њих, што исељдник и учини. Све одаје и сви затвори у другом и трећем спрату буду прегледани, али се сумњивога ништа не нађе. За тим се погну на таван. Госпођа од Англаде није се хтела пети, јер од ове дуге истраге била је већ уморна. Она се само добро надала.

На тавану чиновник нађе одиста у једноме сандуку а у једној платненој крпи увезан златан новац. То беху нови лујдори од 1686 и 1687 године. Било их је 70 комада, увијених у хартију, на којој је био знак сличан фамилијарном грбу.

Граф од Монжомерије одмах изјави да су његови новци и да је то његов грб. Нарочитих знакова, по којима би ови новци баш његови били, нити су од њега тражени ни показани. За поменуте две године саковано је много лујдора и у саобраћај пуштено. Грб или боље рећи онај знак који је личио на грб, мало је испитиван.

Па место да је све то извиђено, оно је примљено само голо графово уверавање.

О нађеном новцу исељдник изјави:

„Пошто су ови новци и ова хартија по уверењу графовом украђени, то их стављам под забрану. Али пре него што их ја у моје руке узмем, молим вас, господине, избројте их сами.

Господин од Англаде преброји новце с великим узбуђењем па онда рече: „ја дркћем.“

Слуге, који такође при том беху а кад све то чуше, стану се гуркати око чиновника: Господин и госпођа од Англаде, још у четвртак у вече, кад су изненадну вест чули, да су се Монжомери

вратили, били су као скамењени. На ово брбљање слугу полагао је чиновник велику важност.

Господин и госпођа од Англаде нису могли одмах показати од куда им тај новац, те с тога су се у неколико говором уплетали, пошто је један супруг наводио околности којих се други није опомињао.

(НАСТАВИТЕ СЕ)

Б Е Л Е Ш К Е

Старина из 1700 године. — Г. Јован Предић, судија Суда окр. Црноречког, доставио нам је следећу правну старину, коју доносимо мењајући само правопис :

»Дас на звање свакоме доброме человјеку или трговцу и судин који би ово писмо прочитали и видио да има веровати и знати како Михаило Кобакул изволи сам и призва свога шуру братула и указа му за живота шчоє братулево и от винограда и от дуђана и от куће и от свега мала и голема шчо го ди имају да е полак братулево от свега и мала и голема и менија и тако рекоше да се не диеле до свое самрти едан от другога веће да смо заедно до смрти и томе би братул каил овоме више реченом писму и у томе е Михаилови има новца — 80 — финти и велимо осамдесет форинти и то е само Михаилово и да се има то — 80 фоинти извадити ис комуна до послидка између обоице. —

(М. П.)

1700 лето
мца Јануарија — 28 — да
у табанин писах ја
Филип Михаиловић
Ужичанин

и томе би сведок
и вукоман стипан биров
абација ранковић
и цветан бакал
ужичанин
и радона касанин
томанић
и станое делија
старовлашанин

а у станино да нитко не дира шчо е нечно.»

* * *

Бранилац који не уме да — брани. — У »Српскоме Дневнику,« од 27 пр. м. читамо : »Пред краљ. судом у С. А. Ујхелу (у Угарској) изјавио је по суду (судом?) постављени бранилац адвокат Едвард Ч.

У јавној седници, да он услед неискуства својега у казним пословима није у стању оптуженога бранити против државног тужиоца. Државни тужилац је на основу те изјаве тражио, да се акта поднесу адвокатској комори с тим, да се поведе дисциплинарна истрага против адвоката Ч. У пријави својој вели државни тужилац, ако је адвокат Ч. заиста тако неук у законима, да на примљеној одбрани у поменутом сасма лако случају није могао да задовољи, да му је о томе требало суд раније известити. Пошто се адв. Ч. својим поступком огрешно против угледа бранилачке установе, тражи држ. тужилац, да се против њега по закону поступи.“

Може бити да је хтео г. колега Ч. да направи комплимент државном тужиоцу, а није баш толико неук „да на примљеној одбрани у поменутом сасма лако случају није могао да задовољи....“

В Е С Н И К

Број посланика за Велику Народну Скупштину. — По распису господина Министра Унутрашњих Дела од 19 пр. м. Пбр. 13.231 на 452.135 пореских глава имају се изабрати 628 посланика за идућу Велику Народну Скупштину.

* * *

Одбор за израду предлога за нов устав састао се први пут у седницу 22 пр. м. у новом Двору, Седницу отворио је Његово Величанство Краљ дужом и дивном беседом. Решено је да се изабере ужи одбор који да изради нацрт устава, па по изради да га изнесе на претрес целом одбору. У ужи одбор ушли су: сва три подпредседника одбора и г. г. П. Велимировић, Радивој Милојковић (кога до оздрављења заступа г. Ст. Рибарац), Милан Кујунџић, Риста Поповић, Стојан Бошковић, Марко Стојановић, Мих. Кр. Ђорђевић, Јован Авакумовић и Мих. Павловић. Ужи одбор живо ради да што пре буде готов са нацртом устава, али како су тајне и његове и ширег одбора седнице, нисмо у стању да саопштимо нашим читаоцима ток одборског рада.

* * *

Чланови правничког одбора. — Указом од 26 пр. м. постављени су за чланове правничког одбора г. г. Марко А. Лазаревић, члан Касационог Суда; Коста Н. Борисављевић, члан Касационог Суда; Стојан Марковић, професор Велике Школе; Миливоје Прајзовић, члан Касационог Суда; Ђорђе Ж. Ђорђевић, професор Велике Школе; Петар М. Чоловић, члан Апелационог Суда; Коста Ивковић, члан Апелационог Суда; Јован Стевчић, секретар Министарства Грађевина и Михаило Стевановић, судија Суда вар. Београда.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ПОВЕРЕНИЦИМА УДРУЖЕЊА

Неуредно плаћање чланских улога и претплате у унутрашњости непрестано спречава уредно излажење „Бранича.“ За то умољавају се господа повереници да најживље настану прикупити новац по списковима који су им послати, па одмах да га шаљу уредништву „Бранича“; а нека се постарају прикупити и што више нових претплатника.

Уредништво и администрација „Бранича“ налазе се од 1 Новембра ове године у Кастриотовој улици бр. 16.

ВЛАСНИК

УДРУЖЕЊЕ ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК

ЂОРЂЕ А. МЕНАДОВИЋ

ЈАВНИ ПРАВОЗАСТУПНИК